

CUVÂNT ÎNAINTE

ORIGINEA NATURII UMANE – FUNDAMENT PENTRU DREPTURILE OMULUI

The Origins of Human Nature – Foundation for Human Rights

Dragoș MUȘAT

*Președinte Asociația „Conștiință și Libertate”, București,
Director Departament Comunicare & Relații Publice și
Libertate religioasă, Uniunea de Conferințe,
Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, România
dragosmusat@adventist.ro*

ABSTRACT: The Origins of Human Nature – Foundation for Human Rights.

Human rights are defined as privileges arising from his status that carries a dignity inherent in his being. With the passage of the third millennium and the promotion of humanism as a supreme value in postmodern culture, society's expectations of strengthening human rights are degraded by pragmatic reality. The current context is full of contradictions. To the health and economic insecurity of the last two years (2019-2020), a state that continues to obscure the perspective of the future, is added another destabilizing vector, that of the abuse of individual rights. The focus of the article is mainly on the right to freedom of conscience. According to a 2020 study, this freedom is violated in 90% of the world's countries.

Keywords: *Human nature, human rights, dignity, freedom of conscience.*

Drepturile omului sunt definite ca privilegiu ce decurge din statutul său ce poartă o demnitate inerentă ființei sale. Odată cu pășirea în mileniul III și promovarea umanismului ca valoare supremă în cultura postmodernă, expectanțele societății privind consolidarea drepturilor omului sunt degradate de realitatea pragmatică. Contextul actual este unul plin de contradicții. La nesiguranța sanitară și economică din ultimii doi ani (2019-2020), stare

ce continuă să înnegureze perspectiva viitorului, se adaugă încă un vector destabilizator, cel al abuzării drepturilor individului. În atenția articolului se află cu precădere dreptul la libertate de conștiință. Conform unui studiu din 2020, această libertate este încălcat în 90% din țările lumii.¹

Revista americană *Newsweek* prezintă o realitate surprinzătoare privind gradul de nerespectare a libertății de conștiință în țări Europene (Franța, Germania, Belgia, Olanda...), foste bastioane ale drepturilor omului și notează că discriminarea religioasă este în expansiune. Conform statisticilor din ultimii doi ani, antisemitismul a crescut în Olanda cu 35%, în Franța, cu 27%, iar în Germania, cu 12%, încât generează expatrierea a 4 din 10 cetățeni.²

Guvernele din țările musulmane și cele de dictatură comunistă tolerează, încurajează și chiar inițiază acte de violare a drepturilor și demnității omului: În fiecare zi, 13 creștini în lume sunt uciși din pricina credinței. În fiecare zi, 12 biserici creștine sunt atacate. În fiecare zi, 12 creștini sunt arestați abuziv. În fiecare zi, 5 creștini sunt răpiți. În fiecare zi, 6 femei sunt violate din pricina credinței creștine.³

În fața acestui tablou tulburător se naște întrebarea firească: Care este substratul din care emană aceste atitudini? Evident, trebuie să fie o ideologie. Dar dacă vrem să identificăm rădăcina problemei de fond, este imperativ să ne întoarcem spre genetruxul oricărei ideologii, anume spre „worldview”, spre concepția fundamentală despre om și despre lume.

Dintre multele orientări cognitive ale diverselor tradiții de pe mapamond, două sunt cele care domină și polarizează cultura de sorginte europeană: worldview-ul iudeo-creștin și worldview-ul materialist-ateist. Fiecare definește natura umană într-un mod specific, oferind omului un statut și un destin diferit.

Concepția materialist-ateistă, ca alternativă la concepția teistă, s-a constituit odată cu cristalizarea, în a doua parte a sec. XIX, a concepției evoluționiste a lui Charles Darwin. Ea privește omul ca produs al unor cauze care n-au previziunea scopului pe care-l realizează și care... predesti-

1 <https://www.pewforum.org/2020/11/10/harassment-of-religious-groups-continues-to-be-reported-in-more-than-90-of-countries/>; acc. 10.11.2021.

2 <https://www.uscirf.gov/news-room/newsweek-europe-jews-muslims-christians-are-being-persecuted-and-it-must-stop-now>; acc. 10.11.2021.

3 <https://www.christianitytoday.com/news/2021/january/christian-persecution-2021-countries-open-doors-watch-list.html>; acc. 10.11.2021.

nează omul la extincție, odată cu moartea termică a universului.⁴ În această viziune, omul s-ar fi ivit într-un univers de forțe fizice oarbe – fără rațiune sau vreo justiție, fără proiect sau scop, fără bine și rău – un univers în care nu există decât indiferență oarbă și nemiloasă.⁵

Worldview-ul teist, în opoziție cu viziunea naturalistă, privește omul ca o creație divină, admirabilă, reflectând slava, sau gloria Celui care a creat-o și împărtășindu-se de noblețea caracterului Designerului. Amprenta Creatorului este singura sursă a demnității omului. Însăși etimologia cuvântului „demnitate” afirmă această viziune, întrucât latinescul *dignitas* se traduce prin „slavă, glorie”.

Pretenția distinctivității și a demnității intrinsece a ființei umane poate fi susținută numai pe temeiul credinței că omul este produsul special al planului divin. În acest caz, demnitatea sa este zidită în natura sa de către Creator, iar drepturile lui devin inalienabile. Ca atare, dacă demnitatea omului depinde de originea sa, drepturile omului sunt independente de convingerile religioase sau filosofice, la fel cum sunt independente de cultura timpului sau de stat.

Dimpotrivă, dacă însă omul este o insignifiantă ciudățenie produsă accidental de forțele impersonale ale hazardului; dacă omul, din perspectiva științifică modernă, nu se deosebește de celelalte structuri biologice decât prin complexitate; și dacă „tot ceea ce diferențiază omul de bacterie este doar diferența de lungime a secvenței moleculelor de ADN”⁶, atunci omul nu va fi altceva decât una din formele regnului animat, un „animal”, chiar dacă un „animal superior”. Lipsit de distincția demnității, omul nu va purta decât aura tragică de a se ști o „trestie gânditoare”, copleșit de absurdul vieții și iminența morții. Iar drepturile omului, în mod consecutiv, nu sunt altceva decât o iluzie pe care societatea sau Leviatanul-stat o pot deșira oricând, după bunul plac.

„Suntem martorii erodării, poate a erodării finale, a ideii că omul este ceva splendid și divin, omul nefiind decât materie brută manipulabilă și omogenizabilă. Din asta ni se trage criza morală.”⁷ Cât timp originea divină a omului și demnitatea sa distinctă sunt ignorate, cele mai pasionate

4 Bertrand Russel, *A Free Man's Worship*, 1903.

5 Richard Dawkins, *River Out of Eden: A Darwinian View of Life*, New York, NY, Basic Books, 1995.

6 Thomas H. Jukes, „Non-Darwinian Evolution”, în *Science*, nr. 164/1969.

7 Leon R. Kass, *The New Biology: What Price Relieving Man's Estate?*, 1971, p. 14.

apeluri ale politicianilor pentru apărarea drepturilor omului nu vor fi decât niște slogane goale, lipsite de orice bază logică. Iar timpul nu va face decât să amplifice degingolada morală ce va da peisajului social tot mai mult înfățișarea de junglă.

Remediul acestei crize nu are cum să vină din pana guvernatorului, ci exclusiv din atitudinea individului. Este loc de preocupare consecventă la frul ierbii. Iar efectele, care-ar putea fi augmentate exponențial, vor putea crea o nouă normalitate.

Bibliografie selectivă:

- ♦ Russel, Bertrand, *A Free Man's Worship*, 1903.
- ♦ Dawkins, Richard, *River Out of Eden: A Darwinian View of Life*, New York, NY, Basic Books, 1995.
- ♦ Kass, Leon R., *The New Biology: What Price Relieving Man's Estate?*, 1971.

Webografie:

- ♦ <https://www.pewforum.org/2020/11/10/harassment-of-religious-groups-continues-to-be-reported-in-more-than-90-of-countries/>; acc. 10.11.2021.
- ♦ <https://www.uscirf.gov/news-room/newsweek-europe-jews-muslims-christians-are-being-persecuted-and-it-must-stop-now>; acc. 10.11.2021.
- ♦ <https://www.christianitytoday.com/news/2021/january/christian-persecution-2021-countries-open-doors-watch-list.html>; acc. 10.11.2021.

CREAȚIA ÎNTRE ADEVĂRUL REVELAT ȘI SPECULAȚIILE IDEOLOGICE. VOINȚA LIBERĂ A LUI DUMNEZEU – FUNDAMENT AL LIBERTĂȚILOR OMULUI

Pr. Prof. univ. dr. Gheorghe ISTODOR

*Universitatea „Ovidius” Constanța, Facultatea de Teologie Ortodoxă
pr_george_istodor@yahoo.com*

Abstract: The creation between revealed truth and ideological speculation. God’s free will – the foundation of human freedoms.

Creation remains proof of the existence and work of God, of a loving, responsible, and „involved” God. God’s revelation reveals the mystery of God’s creation, Scripture, and Tradition help man penetrate this mystery in part. The secular alternatives of God’s creation are in the sphere of naturalistic-materialistic evolution and naturalistic-atheist evolutionism, with theistic accents in the case of theistic evolutionism. Creationist alternatives (scientific creationism and intelligent project) are ideological manifestations that equally distort the Godly Revelation. God’s free, creative will is and remains the foundation of man’s essential rights and freedoms.

Key words: *theology of creation, revelation, evolution, evolutionism, Darwinism, theistic evolutionism, scientific creationism, intelligent project, freedom of conscience.*

Introducere

Universul observabil sau cum spuneau grecii „cosmosul”, a reprezentat din cele mai vechi timpuri, o atracție pentru toate tipurile de gânditori: filosofi, teologi, oameni de știință etc. În funcție de natura convingerilor fiecăruia, s-a considerat că acesta poate fi creație, emanație, existență din veșnicie sau o realitate paradoxală multi-dimensională în sfera multi-versului. Cei mai mulți dintre gânditori au considerat și consideră că, universul sau cosmosul este creat, deosebirile cu privire la natura creației sunt numeroase, în funcție de specificul celui care observă și raționează. Astfel vorbim de „creație ex-nihilo”, de creație din materie pre-existentă,

în sfera „Big Bang-ului”, sau de numeroase tipuri de cosmogonii, în sfera mitologiei, cu valențe magico-religioase. Creația „ex-nihilo” este specifică creștinismului și afirmă o „cosmo-geneză”, care mărturisește existența unui Creator Atotputernic, Atotbun, Proniator, ce înseamnă o depășire a tuturor cosmogoniilor mitologice pre-creștine și acces nemijlocit la adevărul Revelației dumnezeiești. Creația de tip „Big Bang”, atribuie materiei primordiale calități divine și încearcă să explice complexitatea Universului într-un cadru eminentamente naturalist. Așadar creația devine obiect al observației și raționamentului – dimensiuni esențiale ale gândirii filosofice și în mai mică măsură a experimentului – dimensiune esențială a gândirii științifice, însă, din păcate devine vulnerabilă la speculațiile de tip ideologic.

Acest studiu își propune să cerceteze creația lui Dumnezeu, natura acesteia și să surprindă antagonismul între adevărul revelat și speculațiile ideologilor, ce denaturează grav adevărul despre creație. Totodată își propune să găsească relația fundamentală între creație și drepturile omului și să demonstreze că voința liberă a lui Dumnezeu care face posibilă creația din iubire a Acestuia, reprezintă fundamentul drepturilor și libertăților omului.

I. Învățătura creștină despre creație

Potrivit învățăturii creștine, Universul în care trăim este creația lui Dumnezeu din iubire și nu din necesitate. Creația cuprinde în sine, apariția materiei, a vieții și a conștiinței. Dacă cu privire la apariția materiei, știința, filosofia și teologia își au propriile teorii, afirmații și dogme, cu privire la apariția vieții doar știința și teologia emit teorii și dogme; însă cu privire la apariția conștiinței, doar teologia are un cuvânt de spus, fundamentat revelațional, atât știința cât și filosofia neavând nimic a spune în acest domeniu.

Cum am amintit deja, creația din perspectivă creștină este „ex nihilo”, adică din nimic. Acest „nimic” de care dă mărturie Revelația dumnezeiască, nu trebuie să fie confundat cu atomul primordial de care vorbește știința materialistă și atee, atom dotat cu calități „divine”, în sensul că este pe cât de mic, pe atât de dens/puternic. Acesta, potrivit științei materialist-atee, a „explodat”, fiind vorba de o explozie care ar fi avut loc simultan peste tot, umplând de la început tot spațiul cu electroni și pozitroni, cu neutrini și cu

particule fantomatice, fără masă și fără sarcina electrică; consecința acestei „explozii” a fost că în sfârșit Universul era plin de lumină¹.

Despre „geneza prin lumină”, care se apropie de adevărul Revelației creștine cu privire la începutul lumii, vorbesc și anumiți profesori de filosofie, cum ar fi Traian D. Stănculescu, care afirmă că „geneza prin lumină”, ar fi originată de Lumina-Cuvânt sau Cuvântul-Lumina necreată, astfel întregul act al creației este subordonat prezenței generatoare a Luminii, care se află într-o „identitate finiațială” cu Cuvântul, concluzia fiind că, la originea creației se află însuși Dumnezeu, Care este în esența Lui, Lumina necreată și Logos-Cuvânt necreat². Același lucru îl afirmă în versuri și filosoful Lucian Blaga, care vorbește de lumina necreată în ziua dintâi, ca semn al „Nepătrunsului”³. De asemenea nu trebuie să confundăm nimic-ul creației dumnezeiești cu nimic-ul ontic primordial, primar sau primitiv, de care dă mărturie filosofia modernă. În acest sens, Heidegger face deosebirea dintre ontic (ființare) și ontologic (ființa ființării); din perspectivă teologică, începutul lumii ține de ontologic și nu de ontic⁴.

În același timp nu trebuie confundat termenul de „nimic” ale Revelației, cu vidul energetic plin de fluctuații, ca o anumită stare cuantică a Universului primordial; este de fapt o descriere cuantică a „Big Bang-ului” cosmologic-materialist, ca un „salt cuantic din nimic în timp”⁵.

Se pleacă de la presupunerea că materia poate apărea din vid, dacă este injectată o cantitate suficient de mare de energie; fizica cuantică respinge existența nimicului absolut, în condițiile în care, confirmă existența unor fluctuații neîntrerupte de energie și totodată afirmă că particulele conțin vid cuantic. Așadar se consideră că apariția Universului, s-ar datora anumitor vibrații energetice existente în vidul cuantic și face ca acesta să apară

1 Steven Weinberg, *Primele trei minute ale Universului*, trad. Gheorghe Stratan, București, Editura Politică, 1984, p. 22.

2 Traian D. Stănculescu, Daniela M. Manu, *Fundamentele biofotonicii*, Iași, Editura Performantica, 2002, p. 22.

3 Lucian Blaga, *Poemele luminii*, poezia *Lumina*, București, Tiparul „Cartea Românească”, 1919, p. 8.

4 Joseph J. Kockelmans, *Heidegger's Being and Time: The Analytic of Dasein as a Fundamental Ontology*, Chattopadhyaya, Center for Advanced Research in Phenomenology, 1989, p. 36.

5 Diac. Adrian Sorin Mihalache, *Lumina Celui nevăzut*, vol. II, București, Editura Basicala a Patriarhiei Române, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și Editura Universității din București, 2016, p. 273.

ca o creație spontană⁶. Această explicație, ca o trecere cuantică de la nimic la existență, exclude cauzalitatea în general și Cauza primă, pe Dumnezeu în special; nu înseamnă că „nimicul” la care se referă teologia creștină în privința creației, „ex nihilo”, este vidul cuantic plin de energie⁷. Așadar învățătura creștină respinge explicația apariției Universului ca tunelare cuantică din nimic, care nu este același lucru cu evenimentul creației, „ex nihilo”.

Trebuie să facem o distincție necesară între conceptul de „nimic” utilizat de doctrina creștină a creației și „nimicul” invocat în cosmologia contemporană. „Nimicul” prezent în teoriile cosmologice, posedă o bogată structură matematică și îl face pe acesta să se situeze mai degrabă în sfera „logosului” grecesc din tradiția lui Heraclit și a neo-platonicienilor, ceea ce face ca teologia să respingă posibilitatea ca Universul întreg să provină din „nimicul” ontologic⁸.

Important de precizat că reflecția filosofică contemporană cu privire la materie și la Univers, face trimitere la existența lui Dumnezeu-Creatorul numit „Principiul original”, ca o Forță infinită, nelimitată, fără început și fără sfârșit, Universul fiind descris ca o frumoasă armonie ce se deosebește fundamental de neantul originar și care este în ultimă instanță, un reflex al conștiinței lui Dumnezeu, creație care reflectă imaginea lui Dumnezeu însuși⁹.

În același timp, reflexia științifică cosmologică contemporană ajunge la concluzii care sunt apropiate de afirmațiile teologice revelate cu privire la Univers: „Universul ar fi putut să fie pervers, aleatoriu sau capricios. Și totuși el ne apare ca fiind întreg, coerent și frumos”¹⁰. Putem înțelege așadar, că paradigma științifică actuală, nu mai consideră lumea ca fiind o realitate haotică întâmplătoare, ci opera armonioasă a Creatorului. Dacă la acest punct de vedere mai adăugăm și concluzia unui alt reputat om de știință cu privire la originea și esența materiei: „problemele originii și esenței materiei... din punct de vedere științific rămân fără răspuns”¹¹, putem trage unele

6 *Ibidem*.

7 *Ibidem*, p. 272.

8 *Ibidem*, p. 274.

9 Jean Guitton, *Dumnezeu și știința*, trad. Paula Mare, București, Editura Albatros, 2000, pp. 36-37.

10 Michio Kaku, *Parallel Worlds: a journey through creation, higher dimensions, and the future of the Cosmos*, New York, Published by Doubleday, 2005, p. 475.

11 Hans Rohrbach, *Naturwissenschaft, Weltbild, Glaube*, R. Brockhaus Verlag, Wuppertal, 1967, pp. 21-22.

concluzii încă de pe acum cu privire la originea Universului în care trăim. Originea universului, vedem lămurit că, nu poate fi descoperită în manieră științific-naturalistă în niciun fel, toate încercările de a explica originea lumii – fie că vorbim de atom primordial, vid cuantic, tunelare cuantică, nimic ontic primordial – nu sunt în măsură să explice această taină extraordinară, care ține de apariția și existența Universului. În absența Creatorului care este Lumină-Cuvânt dumnezeiesc și necreat și care a creat lumina, energia, esența lumii sensibile, apariția Universului și dăinuirea lui, rămân un mister de neexplicat, în ciuda eforturilor științifice și filosofice seculare.

Învățătura creștină vorbește despre creația lumii nevăzute sau a îngerilor și apoi despre creația lumii văzute, încununată de creația omului. Fundamentul învățaturii despre creație din perspectivă creștină, îl reprezintă Revelația dumnezeiască, care are două izvoare sfinte: Scriptura și Tradiția. În acest studiu ne vom rezuma doar la izvorul scripturistic al Revelației, atunci când ne vom referi la începutul lumii, la ordonarea lumii și la originea vieții pe Pământ.

I.1. Revelația Sfințelor Scripturi cu privire la începutul lumii

Sfânta Scriptură începe cu referatul facerii sau creării lumii, pe care îl găsim relatat în primul capitol al cărții Facerea sau Geneza, unde sunt prezentate succesiv cele șase zile ale creației. Următoarele două capitole cuprind detalii referitoare la lucrarea de început a organizării lumii și în special a creării omului-cununa creației. Totodată avem elemente fundamentale ce privesc raportarea omului la Creator, la creație și la starea lui dintru început. Chiar dacă Sfânta Scriptură nu este un tratat de știință sau de teologie sistematică, ce prezintă elaborat tema originii lumii, totuși aceste prime trei capitole ale Bibliei relatează în mod sistematic modul în care Dumnezeu-Sfânta Treime a creat și a structurat lumea.

Sfânta Scriptură cuprinde numeroase adevăruri revelate, descoperite de Dumnezeu, atât în cărțile Vechiului Testament, cât și în cele ale Noului Testament cu privire la originea Universului. Vechiul Testament nu are un termen evreiesc sau o expresie care să definească întregul Univers, însă folosește în traducerea grecească a Vechiului Testament termenul „cosmos”, pentru a defini atât lumea, cât și organizarea minunată a corpurilor cerești. În Noul Testament alături de cuvântul κοσμος se utilizează și termenul de οτιον pentru a desemna atât veșnicia, cât și lumea (Ioan 9:32; 1 Corinteni

2:7; Evrei 1:8; 11:3). Termenul „cosmos” are o întrebuintare accentuată în Noul Testament și face referire la Univers și la lume – ca totalitate ordonată a creației divine (Ioan 17:5; Fapte 17:24; Romani 1:20), dar și la umanitatea tuturor timpurilor (Matei 18:7; Romani 3:6,19) sau la oameni în general (Ioan 1:9-10; 6:51; 18:20), dar și atunci când amintește de lumea căzută în păcat și moarte (Ioan 8:23; Romani 5:12)¹².

Discursul anti-religios despre Scriptură și despre cartea Facere afirmă că, acestea ar fi opera unei populații înapoiate, fără cunoștințe științifice cu privire la lume și pline de mitologie primitivă despre zei creatori și ființe supranaturale și că totul a fost luat din mitologia babiloniană; există păreri cu impact persuasiv care afirmă că Moise a scris Cartea Facerii după ce a cercetat alte istorisiri timpurii despre creație, sau n-a făcut nimic altceva, decât să consemneze tradițiile orale ce au ajuns la el, compilând și simplificând poveștile transmise până în vremea lui. Însă, la o analiză obiectivă și profundă, vedem că textul scripturistic este marcat de sobrietate și simplitate, pe când miturile abundă de relatări fantastice ale unor ființe de basm. Miza unui asemenea neadevăr, constă în alcătuirea unui raționament, prin care Cartea Facerea, ar fi opera înțelepciunii și speculației omenești și nu ar avea nicio legătură cu adevărul despre începutul lumii¹³.

Așadar pentru creștinul care crede în cuvântul lui Dumnezeu revelat prin Sfânta Scriptură, dar și pentru omul onest care nu se lasă influențat de neadevăr și ideologie, Universul ca întreg, în starea lui primordială, a fost adus de la non-existență la existență în mod nemijlocit de Dumnezeu Creatorul, prin Cuvântul Său și Duhul Său dumnezeiesc, care i-a imprimat o anumită organizare, ordine și armonie, ca bază a structurării ulterioare a Cosmosului; totodată Dumnezeu descoperă în mod supranatural adevăruri esențiale despre Sine, despre lume și despre om, prin Revelația Scripturii și Tradiției Bisericii Sale.

I.2. Descoperirea scripturistică cu privire la ordonarea lumii

Sfânta Scriptură după ce descoperă cum a fost adus la existență de către Creator întregul Univers primordial, într-un limbaj simplu, (a ceea ce va în-

12 Fritz Reinecker, Gerhard Maier, *Lexikon zur Bibel*, Wuppertal, Brockhaus Verlag, 2006, pp. 1713-1714.

13 Ieromonah Serafim Rose, *Cartea Facerii, crearea lumii și întâiul om, Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, București, Editura Sophia, 2001, pp. 189-200, p. 59.

semna în limbaj științific triunitatea materie–spațiu–timp), revelează apoi modul în care Dumnezeu a ordonat acest Univers, alcătuit dintr-o sumă de realități extrem de complexe, organizate în manieră sistemică, care în limbaj științific poartă numele de sisteme planetare.

Referatul Genezei (Facerea 1:6-10,13-19) descoperă cum a fost structurat sistemul planetar numit Sistemul Solar, prin crearea „tăriei” prin mijlocul apelor, despărțirea apelor de ape, apariția uscatului, a luminătorilor de pe tăria cerului, care trebuiau să lumineze pe pământ și să despartă ziua de noapte, a semnelor deosebitoare a anotimpurilor, a zilelor și a anilor, toate acestea făcându-se la porunca lui Dumnezeu prin Cuvântul Său.

Referatul biblic nu vorbește de structurarea explicită a Sistemului Solar sau a materiei cum sunt acestea definite de către științele de specialitate, și vorbește de ordonarea, organizarea pământului, a cerului, a uscatului, a apelor și a luminii fizice. Perspectiva nu este una științifică (astrofizică sau fizică), ci una teologică și teleo-antropologică; astfel, ceea ce în termenii Revelației poartă numele de ordonare sau organizare a lumii, în limbaj științific înseamnă structurarea materiei sau a sistemului planetar.

„Tăria” despre care amintește referatul biblic, se referă la cerul văzut sau la atmosfera Pământului, fără să se ofere amănunte cu privire la structura acestora; abia în anul 1643 matematicianul și fizicianul italian Evangelista Torricelli (1608-1647), discipol al lui Galileo Galilei, a descoperit că atmosfera are greutate și presiune. Referatul biblic descoperă așadar că atmosfera desparte apa de pe Pământ de cea de deasupra acestuia, conținută de „Hidrosferă”, precizând totodată că suprafața pământului era acoperită cu ape și depășea pe cea a uscatului, lucruri confirmate mult mai târziu de către savanții și oamenii de știință. Cartea Facerea lasă să se înțeleagă că între cele două categorii de ape există o strânsă legătură, numită mai târziu circuitul apei în natură sau ciclul hidrologic, despre care s-a știut cu exactitate, abia în secolul al XVII-lea, fiind anumite între-zăriri la filosofi greci antici (Thales, Anaximene, Xenofon, Platon, Aristotel),¹⁴ lucru descoperit în Revelația Vechi-Testamentară ulterioară referatului biblic al creației, în cărțile Eclesiastul (1:7) și Iov (26:8 și 36:27-30).

În legătură cu forma Pământului, referatul Genezei nu consemnează nimic, cu toate că în Revelația Vechi-Testamentară se face referire la for-

14 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Istoria filosofiei, de la începuturi până la Renaștere*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2005, pp. 77-80, 86-87, 146-149, 164-167.

ma rotundă a Pământului: „Dezmierdându-mă pe rotundul pământului Lui și găsindu-mi plăcerea printre fiii oamenilor” (Pilde 8:29-31); „El întinde miazănoaptea peste genune; El spânzură pământul pe nimic... El a tras un cerc pe suprafața apelor până la hotarul dintre lumină și întuneric” (Iov 26:7,10); „El (Dumnezeu) stă în scaun deasupra cercului pământului” (Isaia 40:22). Avem așadar rostite adevăruri descoperite și demonstrate științific începând cu secolele XV-XVI (Fernando Magellan).

Referatul Genezei vorbește despre faptul că Dumnezeu a făcut în ziua patra Soarele, Luna și stelele. Întrebarea care se pune aici este: se referă textul la crearea propriu-zisă a acestor realități (corpuri cerești) sau se referă la lumina care ajunge pe Pământ datorită lor? Textul biblic pare să ne arate că accentul nu este pus pe crearea lor, ci pe menirea pe care o au aceste corpuri în relație cu Pământul; sintagma literală din Septuaginta „spre luminare pe pământ”, pare să fie elocventă în acest sens¹⁵.

Fără să îmbrățișăm evoluționismul teist, putem totuși spune, că din perspectiva revelațională, fundamentul structurilor cosmice (inclusiv corpurile cerești), a fost pus de Creator încă din prima zi a creației: „Să fie lumină” și „A fost lumină” (Facerea 1:3), înțelegem că toată materia/energia Universului a fost creată la început. Facem această precizare, pentru a afirma că nu este vorba de o eroare biblică în șirul lung al confuziilor, speculațiilor sau erorilor antice sau medievale și totodată nu este o contradicție între datul revelat și punctul de vedere științific. Dumnezeu a structurat așadar Soarele, Luna și stelele încă din prima zi, însă lumina transmisă sau reflectată de aceste corpuri ajunge la pământ în a patra zi (cercetarea științifică a descoperit într-un târziu că lumina are viteză, fiind stabilită în vid cu exactitate la 299.792,458 km/s, iar distanța dintre Soare și planeta Terra este parcursă de lumină în 8,3 minute).

Asta înseamnă că așa-numitele zile ale creației, reprezintă de fapt perioade foarte scurte de timp (clipe, minute), în care întreaga creație a fost adusă la existență și organizată în mod planificat și ordonat; această perspectivă este în contradicție cu anumite teorii științifice, care vorbesc de zilele creației ca adevărate ere geologice. Aceste câteva date prezentate cu privire la revelația Scripturii referitoare la ordonarea lumii, ne ajută să înțelegem mai bine perspectiva teologică, care nu trebuie confundată cu teorii sau afirmații din sfera științelor sau a filosofiei.

15 Vezi *Biblia lui Bartolomeu Anania*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR.

I.3. Revelația biblică despre originea vieții pe Pământ

Când vorbim despre originea vieții pe Pământ, trebuie să ne referim la viața vegetală, animală și umană, toate având originea în voia lui Dumnezeu, care este Viața în Sine. Porunca lui Dumnezeu, începând cu a treia zi a creației a fost clară și explicită după cum vedem în referatul biblic al creației (Facerea 1:11-13,20-25,30-31): pământul rodește din sine verdeață, iarbă, pomi roditori, apoi vietățile acvatice, păsările, animalele terestre și ca o încununare omul. Traducerea grecească a Vechiului Testament – Septuaginta, ne clarifică anumite aspecte ale originii regnului vegetal și animal într-o anumită măsură; înțelegem așadar că Dumnezeu a creat în ziua a treia tot ce aparține lumii vegetale, nu doar speciile vegetale exprimate prin termenii: „iarbă”, „pășune” sau „verdeață”. Acești termeni se referă doar la un anumit tip de vegetație prezentă în anumite areale, astfel avem exprimat într-un limbaj simplu și cuprinzător toate speciile vegetale existente pe Pământ, inclusiv toate speciile de arbori existenți pe acesta.

Crearea tuturor speciilor acvatice, acvatico-terestre și de păsări, se realizează la porunca și voia lui Dumnezeu în ziua a cincea a creației, la care se adaugă crearea celorlalte specii de reptile și de mamifere terestre în ziua a șasea, inclusiv cele definite domestice. Nu avem amănunte referitoare la crearea explicită a speciilor de insecte sau la creaturile microscopice, însă în traducerile Septuagintei, apar termenii „târătoare”, „zburătoare” și „jigani”, care pot include și lumea insectelor. Mai mult termenul *ἐρπετά* menționat pentru prima dată în ziua a cincea în legătură cu târătoarele cu suflute vii, nu se referă la crearea tuturor reptilelor cum s-ar putea presupune, ci se referă la crearea speciilor acvatice, acvatico-terestre, a păsărilor și insectelor. Acest termen înseamnă în general animale mici fojgăitoare, ceea ce ar putea duce, în afară de includerea speciilor de insecte și la ideea de creaturi care fojgăesc, mișună peste tot, o lume care a fost numită a vietăților microscopice în termeni moderni.

Ca o concluzie, Dumnezeu-Sfânta Treime a adus la existență, prin puterea Cuvântului Său divin lumea vegetală, lumea animală și ca o încununare, la sfârșit pe om, din constituenții materiali deja creați, cum am văzut: lumea vegetală în ziua treia, lumea animală a ființelor acvatice, acvatico-terestre, a păsărilor, a insectelor și a organismelor microscopice în ziua cincea, iar pe cea a animalelor terestre, în ziua a șasea a creației. Entitățile care aparțin lumii vegetale și lumii animale au fost aduse la existență în chip

deplin și complet, nu parțial sau embriomorf, creaturile fiind individualizate și delimitate în cadrul speciilor lor. În ceea ce privește lumea animală, Creatorul rânduiește o separare precisă între animalele sălbatice care viețuiesc în natură și cele domestice care urmau să trăiască pe lângă comunitățile umane. Toate făpturile însă, au fost înzestrate cu capacitatea de a se hrăni – lumea vegetală din pământ iar lumea animală din lumea vegetală – și de a procrea conform felului lor, respectând caracteristicile definitorii ale speciei din care fac parte¹⁶.

Cu privire la om, referatul biblic al creației relatează: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (Facerea 1:26) și continuă cu precizarea că l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său. Sfântul Maxim Mărturisitorul, explică cu profunzime acest adevăr revelat, precizând că expresia „după chipul” reprezintă ființa și ființa veșnică, iar expresia „după asemănarea”, reprezintă bunătatea și înțelepciunea; el spune lămurit: „după chipul lui Dumnezeu este toată firea rațională, iar după asemănare, sunt însă doar cei buni și înțelepți (se înțelege buni și înțelepți după Dumnezeu)”¹⁷.

Ca o concluzie a celor amintite cu privire la originea vieții pe pământ, din perspectiva teologică revelată, trebuie să mărturisim că aducerea omului de la non-existență la existență, rămâne expresia iubirii și a voinței dumnezeiești față de om. Denaturarea omului, considerat a fi doar un animal captiv unei existențe strict naturaliste, supus împotriva voinței lui, unui proces orb, ilogic și lipsit de sens, de așa zisă evoluție dintr-un strămoș comun cu animalul, reprezintă în cele din urmă cauza degenerării noetice, axiologice și comportamentale ale omului contemporan. Ca o contrapondere profundă și cuprinzătoare a acestei perspective, amintim definiția magistrală a sfântului Grigorie de Nyssa cu privire la om: „chipul slavei Tale sunt, deși port rănila păcatului”¹⁸. Avem așadar exprimată atât măreția creației, cât și abisul căderii, care chiar dacă nu a fost totală și definitivă, a fost semnificativă în alterarea chipului lui Dumnezeu din om. În concluzie, chiar dacă Părinții Bisericii l-au numit pe om fie ζωολογικον fie ζωον θεουμενον, au reușit să sintetizeze infinita legătură peste timp acestuia cu Creatorul său, cu Dumnezeu-Sfânta Treime.

16 Pr. dr. Ioan Trandafir Bobîrnea, *Cosmobiogeneza în perspectiva dialogului dintre teologie și știință*, Firenze, Edizioni Citta di ita, 2019, p. 357.

17 Ierotheos Vlahos Mitropolit al Nafpaktosului, *Teologia post-patristică și experiența bisericească a Sfinților Părinți*, București, Editura Sophia, 2019, pp. 157-158.

18 *Molitvelnic*, București, Editura Institutului biblic al BOR, 1984, p. 201.

II. Alternative ideologice cu privire la învățătura creștină despre creație

II.1. Ideologia evoluționistă. Evoluție și evoluționism

Evoluționismul este o teorie transformată în sistem ideologic, rezultatul unei concepții deiste ce pornește de la autonomia și independența lumii față de Dumnezeu. Evoluționismul exclude intervenția lui Dumnezeu în creație. Ideologia evoluționistă este preocupată de interpretarea naturalist-materialistă a realității; neagă orice implicare a factorului divin, iar rezultatul cercetărilor este pus în slujba nihilismului și ateismului.

Teoria evoluției constituie temelia unei filosofii mincinoase, în efortul de a se construi o nouă religie¹⁹. Darwin, alături de Laamark, este unul dintre părinții transformismului, ce are ca fundament fixismul. Vorbim de trei factori principali ai acestuia: 1) variabilitatea caracterelor, 2) transmiterea ereditară și 3) lupta pentru existență. Cele trei ingrediente sugerează că Universul este impersonal, fără legătură cu Dumnezeu creștin „implicat”. Darwin era convins că prin „știința materialistă”, va apărea în lume o nouă și deplină credință²⁰.

El a gravitat între ateism și agnosticism, fiind un om șovăitor²¹. El a evoluat de la teismul blând anglican, la ateismul identificat cu agnosticismul (vezi selecția sexuală). Transformismul lui Darwin devine filosofie și metafizică prin intermediul monismului lui Ernst Heckel.

Concepțiile anti-transformiste câștigă teren prin: 1) descoperirea lui Weissman cu privire la netransmiterea ereditară a caracterelor câștigate; 2) experiențele lui Hugo de Vries asupra mutațiilor genetice²². Transformismul reprezintă preocuparea oarbă pentru a demonstra biologic apariția vieții. Laamark afirmase că orice schimbare în lumea organică, reprezintă rezultatul unei legi și nu a unei „intervenții miraculoase”²³.

19 Pr. prof. dr. Gheorghe Istodor, *Dialogul dintre teologie și știință din perspectiva misiunii Bisericii*, București, Editura Do-minor, 2010, p. 144; John Cobb, *Christian Natural Theology*, Westminster John Knok Press, Louisville, London, 2007.

20 Pr. lect. dr. Gheorghe Istodor, *Misiunea creștină ca activitate permanentă și practică a Bisericii*, București, Editura Sigma, 2006, p.179.

21 John F. Haught, *Știință și religie, de la conflict la dialog*, București, Editura Eonul dogmatic, 2002, pp. 70-71.

22 Weissmann, *Vorträge über Descendenztheorie*. 2 vol. Jena, Fischer, 1902; Hugo de Vries, *Mutationstheorie*, 2 vol. Leipzig, Veit, 1901-1903.

23 Charles Darwin, *Originea speciilor*, București, Editura Independentă, 2007, p. XII.

Transformismul postula geneza spontană a vieții, prin trecerea directă a materiei spre formele organizate, vii. Totodată postula nașterea speciilor noi, prin transformarea neconținută a celor vechi sub acțiunea unor factori ce urmau a fi descoperiți (aici se vede caracterul ideologic mai degrabă decât cel științific). Vedem așadar că cele două dimensiuni fundamentale ale transformismului sunt reprezentate de generația spontană pe deoparte și descendența pe de altă parte; ele se condiționează reciproc, într-o concepție materialistă asupra existenței²⁴.

Teoria evoluției biologice afirmă că toate formele de viață au apărut dintr-un strămoș comun, parcurgând sub influența selecției naturale o serie de transformări naturale ce au condus la diversificarea speciilor. Darwin a adăugat selecției naturale – care rămâne forța principală a evoluției –, două elemente complementare ce acționează asupra organismelor: 1) suprapopularea; 2) lupta pentru existență. Selecția naturală a fost luată de la Malthus, sugerată în lucrarea „Principiul populației”, o întâlnim rudimentar la Laamark și mai ales la Patrick Matthew („Naval Timber”), la Herbert Spencer (studiu asupra „Ipotezei evoluției”) și la Alfred Russel Wallace, care în 1852 vorbea de originea speciilor prin selecție naturală. Ernst Mayr identifică evoluția cu o dogmă religioasă, spunând că trebuie ca evoluția să fie crezută și nu cercetată²⁵.

Ideea de apariția spontană a vieții prin factori întâmplători și ideea de evoluție a speciilor, provin din filosofia păgână. Un exemplu ar fi Aristotel, care considera că s-a trecut spontan de la neviu laviu prin elemente intermediare, el considera de exemplu plantele, ca fiind verigi intermediare între obiectele neînsuflețite și animale.

Evoluția vorbește de schimbări întâmplătoare și imprevizibile și presupune existența unei forțe inconștiente capabile să producă organisme atât de complexe; nu este nevoie de dovezi, observații sau de demonstrație experimentală atunci când vorbim de evoluție. Totuși atunci când vorbim de dovezi trebuie să ne referim la: 1) morfologia comparată; 2) fiziologia comparată; 3) embriologia comparată. Tot la „dovezi” trebuie să amintim și datarea radiometrică cu C 14, datare care este precisă experimental

24 D. Papadopol, *Istoria filosofiei moderne*, vol.3, București, Societatea română de filosofie, 1938, pp. 10-11.

25 Pr. prof. dr. Gheorghe Istodor, *Dialogul dintre teologie și știință din perspective misiunii Bisericii*, p. 41; Pr. prof. Ioan Mihălcescu, *Apologetica – Noțiuni de filozofie a Religiei*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.

până la maxim 3000 de ani, după aceea aceasta devine extrem de îndoielnică²⁶.

Asumarea teologică a perspectivei evoluționiste, ar avea girul și modelul Sfinților Părinți, obișnuiți a opera cu o paradigmă a mișcării și a sinergiei. Astfel Logosul dumnezeiesc-înainte de a fi universul-a proiectat principiul sinergiei²⁷.

Dacă evoluționismul darwinist era în mare parte în sfera deismului filosofic, când vorbim de neo-darwinism, vorbim de aterizare – ca proces general – numele științei. Neo-darwinismul a fost îmbrățișat de școala engleză și de cea germană și a condus la formarea teoriei sintetice a evoluției, în care micro-mutațiile reprezintă materialul asupra căruia lucrează selecția naturală²⁸.

Principiile neo-darwinismului sunt prezentate a fi: 1) selecția naturală, care rămâne principalul mecanism și factor ale evoluției; 2) evoluția prezentată ca fiind produsul întâmplării, deși nu se desfășoară la întâmplare, are sens deși nu e pre-determinată și are direcție deși nu e dirijată (aici parcă am asista la un discurs teologic antinomic); 3) mediul are rol decisiv în direcționarea evoluției. Se vorbește și de un al patrulea principiu, reprezentat de gradualism, se afirmă că mutația duce la apariția de specii noi, însă nu prin salturi bruște, ci prin acumularea lentă gradată, pe baza selecției elementelor noi de statură și funcție.

Ultimele decenii ale secolului XX, au condus la un impas al evoluționismului. Cele două procese biologice – macro-evoluția și micro-evoluția –, nu se mai acceptă a avea la bază aceiași factori. Au apărut așadar teorii noi cum ar fi: teoria neutralistă, teoria anti-sintetică sau punctualismul sau teoria auto-evoluției, care încearcă să lumineze când o fațetă, când alta a evoluției.

Vorbim și de un sincretism între știință și religie, dezvoltat de Teilhard de Chardin și de Ken Wilber. Cei doi sunt reprezentativi în acest sens, primul se folosește de numele Mântuitorului Hristos, pe care îl numește

26 Ieromonah Serafim Rose, *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, București, Editura Sophia, 2001, pp. 189-200.

27 *Repere patristice în dialogul dintre teologie și știință*, coord. Adrian Lemeni, București, Editura Basilica, 2009, p. 384.

28 Theodosius Dobzhansky, *Genetics and the Origin of Species*, New York, Columbia University Press, 1941; Julian Huxley, *Evolution: The Modern Synthesis*, Cambridge, MIT Press, 2010.

„Punctul Omega” ca să dezvolte acest sincretism, ca o viziune integrală, unde știința și religia devin un tot unitar, iar cel de-al doilea se folosește de psihologia transpersonală pe care o prezintă ca pe o teorie filosofică numită „panenteism evoluționist”²⁹.

Teoria evoluționistă și darwinismul au eșuat într-o manifestare mai degrabă ideologică decât una științifică autentică și așa a apărut ca o schimbare a paradigmei în cadrul cercetării biologice contemporane non-darwinismul. În cadrul acestei perspective, trebuie să menționăm doi biologi reprezentativi: 1) Christian De Duve-laureat al premiului Nobel și 2) Michael Denton. Primul afirmă împotriva darwinismului că „viața este un fenomen inevitabil”, înscris în legile universului, „un imperativ cosmic”, nu un „accident improbabil” cum gândea Monod³⁰. Cel de-al doilea vorbește de pe poziția savantului biolog neideologizat de fundamentele creștine (în special hristologice și antropologice) ale întregului demers științific, ceea ce este o certă schimbare de paradigmă³¹.

II.2. Evoluționismul Teist

Evoluționismul Teist numit și „creaționism progresiv”, susține că Dumnezeu a creat materia și legile universului, însă toate animalele, vegetația și omul au evoluat în milioane de ani, de la o primă formă de viață.

Evoluționismul Teist este un compromis între Dumnezeu, Biblie și Revelație pe deoparte și evoluționism, ere geologice etc, pe de altă parte. Există personalități ce au oscilat între teism și naturalism cum ar fi: 1) Descartes, cu al său „cogito ergo sum” a deschis calea 1596-1650; 2) John Locke credea cu tărie că rațiunea judecă ceea ce este adevărat din Revelația Scripturii; 3) Jean Jaques Rousseau este părintele unui curent de gândire numit „naturalism” și 4) Kant fiind promotorul unui „naturalism” ce respinge Revelația supranaturală.

Philip Johnson de la Universitatea din California afirmă că „nu există dovadă experimentală incontestabilă a faptului că evoluția nu e rezultatul

29 Ken Wilber, *The Collected Works of Ken Wilber*, Boston, Shambala Publications, 1999, vol. 2, p. 11.

30 Pr. lect. dr. Gheorghe Istodor, „Raportul dintre teologie și știință în modernitate și port-modernitate”, în vol. *Simpozionul știință și religie. Conflict sau convergență?*, Iași, Editura Vasiliana'98, 2005, pp. 113-114.

31 Constantin Bălăceanu Stolnici; Magdalena Berescu, *Gândirea Magică. Geneză și evoluție*, București, Editura Nemira, 2009, p. 20.

unui plan divin” Apoi John Haught reprezintă de asemenea un exemplu de evoluționist teist, afirmând că „teismul realizează o confirmare fundamentală a gândirii evoluționiste”³².

Premisele Evoluționismului Teist sunt: 1) Universul a luat ființă din nimic acum aproximativ 14 miliarde de ani; 2) în ciuda improbabilității uriașe, proprietățile Universului par a fi modelate cu precizie în vederea apariției vieții; 3) mecanismul exact al originii vieții pe pământ este necunoscut, însă după apariția vieții, procesul evoluției și al selecției naturale a permis dezvoltarea diversității și complexității biologice, de-a lungul a foarte lungi perioade de timp; 4) procesul evoluției elimină nevoia intervenției supra-naturale speciale, oamenii fac parte din acest proces al evoluției, împărțind un strămoș comun cu primatele. În același timp oamenii sunt unici prin felul în care sfidează explicațiile evoluționiste și dezvăluie natură spirituală, fundament al căutării lui Dumnezeu³³.

Evoluționismul teist susține poli-genismul, Adam și Eva au fost primii oameni, însă au avut părinți animalii; se respinge mono-genismul creștin, în schimb se acceptă un mono-genism teologic care vorbește de Adam-ul primitiv – care ar fi de fapt o întreagă populație – care s-a răscolat împotriva lui Dumnezeu, lucru relatat sub forma unui mit din Cartea Genezei.

Evoluția ar fi de fapt, partea unui plan divin și devine astfel metoda creatoare a lui Dumnezeu. Conform evoluționismului teist, ar exista o unitate internă a creației și evoluției, a credinței și rațiunii, care ar fi complementare nu contradictorii³⁴.

Cu privire la Adam, Evoluționismul Teist afirmă că acesta ar fi fost un hominid, un descendent al animalului, nefiind cu nimic superior celorlalte animale; cu privire la Eva, el afirmă că și aceasta trebuie să fi fost un hominid separat ca și Adam, se respinge cu hotărâre învățătura teologică a purcederii Evei din coasta lui Adam. Fiind hominid, Adam nu avea cum să fie co-participant la creație, după cum afirmă teologia ortodoxă (prin faptul că a pus nume tuturor făpturilor), el este de fapt exemplul că există evoluție a speciilor prin transformarea acestora din una în alta.

32 John F. Haught, *Știința și religie de la conflict la dialog*, București, Editura XXI Eonul Dogmatic, 2002, pp. 99-100.

33 Francis Collins, *Limbajul lui Dumnezeu*, București, Editura Curtea veche, 2009, p. 210.

34 Cardinal Ratzinger, *A Catholic Understanding of the Story of Creation and the Fall*, Eerdmans, 1995, pp. 41-58.

Evoluționismul teist urmărește construirea unei teologii evoluționiste incompatibile cu teologia creștină a creației. Evoluționismul teist nu este onest, pentru că ascunde ateismul sub mantia unei teologii sincretiste; de asemenea el promovează un relativism eretic, fiind „calul troian” științific al teoriei evoluționiste. Nu în ultimul rând evoluționismul teist este ridicol, prin faptul că încearcă să-l introducă clandestin pe Dumnezeu în planul creației; astfel el denaturează întreaga teologie, nu doar teologia creației.

II.3. Creaționismul Științific

Creaționismul Științific folosește știința pentru o demonstrație literară a adevărurilor Scripturii. El este o disciplină a creaționismului, oferă suport științific pentru descrierea Universului din Cartea Genezei, respinge faptele, teoriile și paradigmele științifice acceptate în știința seculară. Susținătorii Creaționismul Științific sunt creștinii fundamentalisti din Statele Unite, iar la baza acestui curent stau două premise: 1) dovedirea infailibilității Bibliei; 2) anularea „evidențelor științifice” ale evoluției³⁵.

Creaționismul Științific afirmă imposibilitatea de a dovedi științific conceptele cu privire la origini, deoarece esența metodei științifice, constă în observația experimentală și în repetabilitate. Strategia Creaționismul Științific constă în scoaterea în evidență a contradicției primordiale dintre evoluție pe deoparte și dovezile științifice pe de altă parte; apoi se încearcă accentuarea contradicției dintre evoluție și Biblie³⁶.

Modelul creaționist are la bază trei deducții: 1) cunoștințele despre ADN și despre proteinele din celulele vii, cunoștințele cu privire la biochimie și probabilitatea matematică, de unde ar rezulta că, viața ar fi rezultatul acțiunii lui Dumnezeu și a creației Sale, și nu este acțiune a timpului și a întâmplării ce acționează asupra materiei; 2) cunoștințele cu privire la genetică, la omologii, la embriologie, conduc la aceeași concluzie; 3) tipurile de viață din fosile ne arată că acestea sunt separate și distincte și că au fost create fiecare cu un mozaic de trăsături complete, cu o largă variabilitate³⁷.

Modelul creaționist susține creația materiei și a energiei din Cosmos și totodată susține creația legilor care controlează atât materia, cât și ener-

35 Pr. Răzvan Ionescu, Adrian Lemeni, *Dicționar de teologie ortodoxă și știință*, București, Editura Curtea veche, 2009, p. 58.

36 Ieromonah Serafim Rose, *Cartea Facerii, Crearea Lumii și Omul Începuturilor...*, p. 17.

37 Henry M. Morris, Gary E. Parker, *Introducere în știință creaționistă*, București, Editura Anastasia, 2000, pp. 260-261.

gia. Rădăcinile creaționismului occidental le regăsim în reînvierea atitudinii păgâne cu privire la materie, care ar fi „pasivă”.

Totul ar pleca de la traducerea greșită a textului din Sirah 18,1: „Cel ce este viu în veac a făcut toate”, unde termenul grec *κοιτε* care înseamnă „împreună”, a fost tradus în latină (Vulgata) prin „deodată”, textul ajungând să însemne: „Dumnezeu a creat toate „simultan” (realitate asumată de Fericitul Augustin și transmisă ulterior protestanților), mai degrabă decât „Toate au fost create de Dumnezeu”.

Apoi, la baza întregului demers creaționist-științific ar sta principiul protestant al „mântuirii numai prin credință”, („sola fide”), care respinge ideea de conlucrare („sinergia” este cuvânt biblic întâlnit la I Cor III, 9); rezultă de aici că omul nu poate juca un rol activ în mântuirea sa.

Nu în cele din urmă o cauză a apariției creaționismului științific, ar fi procesul de ocultizare a omului și a societății, transpusă în rezistența omului necultivat, de a accepta datele științifice; toate aceste elemente ar conduce la o iraționalitate de tipul creaționismului științific³⁸.

În concluzie, Creaționismul Științific transformă Biblia într-o carte științifică, denaturând astfel datele Revelației și relativizând Cuvântul lui Dumnezeu.

II.4. Proiectul Intelligent

„Intelligent Design” pleacă de la presupunerea că anumite caracteristici ale Universului și ale vieții sunt cel mai bine explicate prin existența unei „Cauze Inteligente” și nu prin procese indirecte, cum ar fi de exemplu selecția naturală. Realizatorul „Proiectului Intelligent” nu este nimeni altul decât Dumnezeu, văzut ca Proiectantul Universului.

„Proiectul Intelligent” se consideră știință, de fapt redefiniște știința, pentru ca aceasta să accepte explicații sau cauze supranaturale ale tuturor fenomenelor. Adversarii „Proiectului Intelligent” spun că acest demers nu ar fi decât o pseudo-știință, un neo-creaționism explicat în termeni non-religioși³⁹.

38 Diac. Andrei Kuraev, „Ortodoxie și creaționism”, în vol. Colectiv *Sfinți Părinți despre originile și destinul cosmosului și omului*, coord. de Pr. prof. Ioan Ică, Ed. a II a adăugită, Sibiu, Editura Deisis, 2003, pp. 186-187.

39 Eugenie C. Scott, *Evolution vs. Creation: An Introduction*, Westport, Connecticut, University of California Press, 2004, pp. 113-133.

„Proiectul inteligent” este o mișcare anti-darwinistă, care caută să identifice exemple foarte clare în organismele vii, scoțându-le în față, ca dovezile ale existenței unui „Proiectant”.

Promotorul „Intelligent Design” a fost profesorul de drept de la Universitatea din California – Philip Johnson, el combate în special reducționismul lui Dawkins, provenit din filosofia naturalistă, care susține că totul poate fi explicat prin știință, fără nici un recurs la Dumnezeu sau la vreă entitate supra-naturală⁴⁰.

Reprezentanții „Proiectului Inteligent” sunt Michael Behe, *Darwin’s Black Box*; „The Bio-chemical Challenge to Evolution”; „The Edge of Evolution”; William Dembski *The Design Inference: Eliminating Chance Through Small Probabilities*⁴¹.

„Proiectul Inteligent” are trei principale argumente: 1) complexitatea ireductibilă; 2) complexitatea specifică sau specificată și 3) Principiul antropoc.

Complexitatea ireductibilă afirmă că viața este compusă din părți legate între ele, ce se bazează una pe cealaltă, pentru a satisface criteriul existenței. Complexitatea specificată argumentează că este imposibil caracteristicilor complexe, să se dezvolte prin mecanisme și procese aleatoare. În sfârșit, Principiul antropoc, statuează faptul că lumea și Universul sunt „reglate fin”, pentru a permite apariția și dezvoltarea vieții pe Pământ.

Majoritatea susținătorilor „Proiectului Inteligent” sunt teiști, însă avem și o minoritate de susținători ai acestuia, care sunt ufolatri. Aceștia încep în afirmațiile lor, cu mediul natural și ajung la concluzia că viața pe Pământ, a fost proiectată de un „Agent Inteligent”, oricine ar fi acela-Dumnezeu sau civilizațiile extraterestre.

„Proiectul inteligent” are la bază trei afirmații: 1) teoria evoluției promovează o concepție ateistă asupra lumii și aceasta trebuie respinsă de omul credincios; 2) teoria evoluției este fundamental greșită pentru că nu poate explica extraordinara complexitatea naturii, acest argument se dezvoltă pe linia teologiei naturale al lui William Paley de la începutul se-

40 Denis Alexander, *Creație sau evoluție – trebuie să alegem?*, București, Editura Curtea veche, 2010, p. 330.

41 Michael Behe, *Darwin’s Black Box. The Biochemical Challenge to Evolution*, New York, Free Press, 2006. Michael Behe, *The Edge of Evolution. The Search for the Limits of Darwinism*, New York, Free Press, 2008; William Dembski, *The Design Inference: Eliminating Chance Through Small Probabilities*, New York, Cambridge University Press, 1998.

colului XVI, asumată la început, chiar de către Darwin; acest curent de gândire, a fost în zilele noastre înveșmântat de către „Proiectul Inteligent” în hainele științei biochimiei și a științelor celulare⁴²; 3) evoluția nu poate explica această complexitate ireductibilă, de unde rezultă că trebuie să fi existat un „Creator Inteligent”, implicat, care a oferit componentele necesare în decursul evoluției.

Critica „Proiectului Inteligent” se axează în special pe faptul că, nu oferă mecanismul prin care intervențiile supranaturale postulate, ar da naștere complexității; totodată Dumnezeu-Creator de care vorbește „Proiectul Inteligent”, este de fapt un „Dumnezeu al lacunelor”, un „Creator neîndemânatic.”

„Proiectul Inteligent” respinge în manieră științifică, pașii intermediari presupuși de evoluționismul lui Darwin, exemplele cele mai uzitate fiind: 1) coagularea sângelui ca proces perfect funcțional din ADN-ul anterior; 2) complexitatea ochiului, care în realitate ar conține anumite imperfecțiuni, ca și coloana vertebrală, măselele de minte, apendicele, toate având imperfecțiunile lor⁴³.

Lucrurile nu au inteligență și nu pot urmări anumite scopuri în lipsa a ceva dotat cu inteligență care să le guverneze, aceasta este concluzia la care ajunge „Proiectul Inteligent”. În sprijinul acestui demers se aduce ca exemplu teologul cel mai important al scolasticii-Toma D Aquino care concluzionează: „Deci este altcineva Inteligent, de care toate lucrurile naturale sunt conduse spre scop: acesta este Dumnezeu”⁴⁴.

Ca o concluzie trebuie să spunem că „Proiectul Inteligent”, este o variantă anti-darwinistă și în același timp o pseudo-știință, ce tinde spre un neo-creaționism și în același timp rămâne un pol opus al noii ideologii darwiniste, eminentamente atee, numită neo-darwinism.

În loc de concluzii. Evaluarea creștină a alternativelor seculare cu privire la creație. Raportul dintre natura creației și drepturile omului

În acest studiu am încercat să trecem în revistă succint, învățătura creștină revelată despre creație, în lumina Scripturii și în egală măsură alternativele seculare ale creației. După cele cercetate în acest studiu, putem

42 Gheorghe Mohan, P. Neacșu, *Teorii, legi, ipoteze și concepții în biologie*, București, Editura Scaiul, 1992.

43 Francisco J. Ayala, *Darul lui Darwin către știință și religie*, București, Editura Curtea Veche, 2008, pp. 174-178.

44 Thoma d'Aquino, *Opere, Summa theologiae*, București, Editura Științifică, 1997.

concluziona că evoluția nu este nimic altceva decât un proces guvernat de materia „activă”, care lucrează sinergic cu Dumnezeu, deși acest lucru nu este descoperit prin Revelație. Teologia vorbește de „devenire”, ca răspuns dinamic al creației (la toate nivelurile), la chemarea lui Dumnezeu spre mântuire și desăvârșire veșnică a tuturor.

Distincția între evoluție – care ar ține de cercetare și ar exprima adevărul științific experimental – și evoluționism – care ar ține de ideologie – nu poate fi acceptată de teologia creștin-ortodoxă, din cauza faptului că, cele două apar și se dezvoltă în cadru eminamente ideologic.

Astfel, evoluția sintetică se poate afirma doar în dimensiunea naturalistă, materialistă și atee a ideologiilor seculare. Apoi, evoluționismul darwinist și neo-darwinist se poate afirma doar în aceleași coordonate ideologice. Nu în ultimul rând, evoluționismul teist se afirmă și el doar în context naturalist ideologic, unde Dumnezeu joacă un rol mai degrabă decorativ, fiind în cel mai fericit caz un „Prim Mișcător” ca la Aristotel. Din perspectivă teologic-ortodoxă, evoluția rămâne alternativa ideologică seculară la Revelație, iar evoluționismul reprezintă versiunea vulgară a acestei alternative. Ca un exemplu de denaturare ideologică, atât a evoluției cât și a evoluționismului, avem concepția lui Harari, care reduce pe om la un simplu algoritm matematic și tot în termenii reducăționismului, prezintă evoluția omului ca fiind o întâmplare cauzată de selecția naturală, având ca repere pe „homo erectus”, „homo sapiens” și în cele din urmă pe „homo deus”⁴⁵.

Pe de altă parte, creaționismul științific și „proiectul inteligent” reprezintă și ele manifestări ideologice cu pretenții științifice, însă în realitate rămân forme de denaturare a Revelației dumnezeiești, unde Dumnezeu și Biblia integrează și anulează demersul științific.

Am văzut în cele cercetate și expuse că întreaga creație a Universului și a omului, nu este rodul întâmplării sau a necesității. Creația în ansamblul ei, este rodul voinței libere a lui Dumnezeu și rămâne expresia iubirii sale eterne față de om și creație. Voința liberă a lui Dumnezeu este fundamentul libertății omului și în consecință a tuturor drepturilor și libertăților acestuia, reglementate atât de legea divină cât și de cea umană. Drepturile și libertățile omului sunt fundamentale pentru o societate autentică, ele izvorăsc dintr-un dar al Creatorului față de proto-părinții noștri: darul liberului arbitru, ca posibilitate de alegere între bine și rău, între viață și

45 Yuval Noah Harari, *Sapiens: scurtă istorie a omenirii*, Iași, Editura Polirom, 2017.

moarte. Fără acest dar, omul ar fi rămas un mecanism însuflețit determinat, fără posibilitatea de a răspunde conștient și liber Creatorului său. Pe de altă parte libertatea omului, se naște din folosirea în bine a darului Creatorului de care am amintit. Și, atunci când omul alege în virtutea liberului arbitru binele și viața, abia atunci el devine liber, această virtute fiind opusul păcatului, după cum spunea cu îndreptățire Kirkegaard. Voința liberă a lui Dumnezeu este așadar temelia libertăților omului în această viață efemeră, iar dintre toate aceste libertăți, trebuie să amintim – în concordanță cu obiectivele studiului nostru –, libertatea conștiinței care este determinanță, pentru ceea ce este omul potrivit învățaturii creștine bi-milenare. Din punct de vedere teologic și la nivelul sistemului axiologic creștin, conștiința este esența și trăsătura distinctivă a firii umane, a sufletului nemuritor al omului, prin care aceasta, ca persoană creată de Dumnezeu, se raportează la natură, la societate, la propria sa ființă și în mod deosebit la Dumnezeu.

Astfel omul rămâne singura ființă creată care are conștiința propriei sale existențe, poate cunoaște pe Dumnezeu și se poate raporta la Dumnezeu prin credință, care este un fapt de conștiință. Mai mult, conștiința nu poate fi concepută decât ca fiind liberă, ea poate însă fi pervertită, (dacă omul alege să-L ignore sau să-L refuze pe Dumnezeu, sau alege răul și nu binele), dar nu poate fi supusă determinismului material-cauzal. Așadar conștiința nu este o realitate materială, ci o însușire a sufletului uman nemuritor⁴⁶.

În concluzie, libertatea conștiinței la care ne referim, ca expresie a libertăților și drepturilor omului – creat de Dumnezeu după chipul Său și care tinde spre asemănarea cu Acesta face parte din așa numitele drepturi naturale ale omului⁴⁷, pre-existente în opinia unor autori, consacrarilor în norme constituționale sau de altă natură. Așadar, prin libertatea de conștiință se dezvăluie sublimitatea și măreția omului, ca o cunună a creației lui Dumnezeu, iar fundamentul acesteia și a celorlalte libertăți și drepturi reglementate de legile în vigoare, izvorăsc din Voința liberă a lui Dumnezeu, prin care toate au fost aduse de la neființă, la existență.

46 Dumitru Stăniloae, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, Sibiu, Editura Deisis, 2003, p. 91.

47 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215; Idem, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsc, France, Editions IARSIC, 2015, pp. 595-608.

Bibliografie selectivă:

- Alexander, Denis, *Creație sau evoluție – trebuie să alegem?*, București, Editura Curtea Veche, 2010.
- Ayala, Francisco J., *Darul lui Darwin către știință și religie*, București, Editura Curtea Veche, 2008.
- Bălăceanu Stolnici, Constantin; Berescu, Magdalena, *Gândirea Magică. Geneză și evoluție*, București, Editura Nemira, 2009.
- Behe, Michael, *Darwin's Black Box. The Biochemical Challenge to Evolution*, New York, Free Press, 2006.
- Behe, Michael, *The Edge of Evolution. The Search for the Limits of Darwinism*, New York, Free Press, 2008.
- Blaga, Lucian, *Poemele luminii, poezia Lumina*, București, Tiparul „Cartea Românească”, 1919.
- Bobîrnea, Pr. Dr. Ioan Trandafir, *Cosmobiogeneza în perspectiva dialogului dintre teologie și știință*, Firenze, Edizioni Citta di ita, 2019.
- Cobb, John, *Christian Natural Theology*, Westminster John Knok Press, Louisville, London, 2007.
- Collins, Francis, *Limbaajul lui Dumnezeu*, București, Editura Curtea veche, 2009.
- D'Aquino, Thoma, *Opere, Summa theologiae*, București, Editura Științifică, 1997.
- Darwin, Charles, *Originea speciilor*, București, Editura Independentă, 2007.
- Dembski, William, *The Design Inference: Eliminating Chance Through Small Probabilities*, New York, Cambridge University Press, 1998.
- Dobzhansky, Theodosius, *Genetics and the Origin of Species*, New York, Columbia University Press, 1941.
- Guitton, Jean *Dumnezeu și știința*, trad. Paula Mare, București, Editura Albatros, 2000.
- Harari, Yuval Noah, *Sapiens: scurtă istorie a omenirii*, Iași, Editura Polirom, 2017.
- Haught, John F., *Știința și religie de la conflict la dialog*, București, Editura XXI Eonul Dogmatic, 2002.
- Haught, John F., *Știință și religie, de la conflict la dialog*, Editura Eonul dogmatic, București, 2002.

- ✦ Henry M. Morris, Gary E. Parker, *Introducere în știință creaționistă*, București, Editura Anastasia, 2000.
- ✦ Hugo de Vries, *Mutationstheorie*, 2 vol., Leipzig, Veit, 1901-1903.
- ✦ Huxley, Julian, *Evolution: The Modern Synthesis*, Cambridge, MIT Press, 2010.
- ✦ Ionescu, Pr. Răzvan; Lemeni, Adrian, *Dicționar de teologie ortodoxă și știință*, București, Editura Curtea Veche, 2009.
- ✦ Istodor, Pr.Lect. dr. Gheorghe, „Raportul dintre teologie și știință în modernitate și port-modernitate”, în vol. *Simpozionul știință și religie. Conflict sau convergență?*, Editura Vasiliana'98, Iași, 2005.
- ✦ Istodor, Pr.Lect. Dr. Gheorghe, *Misiunea creștină ca activitate permanentă și practică a Bisericii*, Editura Sigma, București, 2006.
- ✦ Istodor, Pr.Prof.dr. Gheorghe, *Dialogul dintre teologie și știință din perspectiva misiunii Bisericii*, Editura Do-minor, București, 2010.
- ✦ Kaku, Michio, *Parallel Worlds: a journey through creation, higher dimensions, and the future of the Cosmos*, New York, Published by Doubleday, 2005.
- ✦ Kockelmans, Joseph J., *Heidegger's Being and Time: The Analytic of Dasein aC Fundamental Ontology*, Chattopadhyaya, Center for Advanced Research in Phenomenology, 1989.
- ✦ Kuraev, Diac. Andrei, „Ortodoxie și creaționism”, în vol. *Colectiv Sfinți Părinți despre originile și destinul cosmosului și omului*, coord de pr.prof.dr. Ioan Ică, ed. a II-a adăugită, Sibiu, Editura Deisis, 2003.
- ✦ Lemeni, Adrian (coord.), *Repere patristice în dialogul dintre teologie și știință*, București, Editura Basilica, 2009.
- ✦ Mihalache, Diac. Adrian Sorin, *Lumina Celui nevăzut*, vol. II, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și Editura Universității din București, 2016.
- ✦ Mihălcescu, Pr.Prof Ioan, *Apologetica – Noțiuni de filozofie a Religiei*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.
- ✦ Mohan, Gheorghe; Neacșu, P., *Teorii, legi, ipoteze și concepții în biologie*, București, Editura Scaiul, 1992.
- ✦ *Molitvelnic*, București, Editura Institutului biblic al BOR, 1984.
- ✦ Papadopol, D., *Istoria filosofiei moderne*, vol.3, București, Societatea română de filosofie, 1938.
- ✦ Ratzinger, Cardinal, *A Catholic Understanding of the Story of Creation and the Fall*, Eerdmans, 1995.

- ✦ Reinecker, Fritz; Maier, Gerhard, *Lexikon zur Bibel*, Wuppertal, Brockhaus Verlag, 2006.
- ✦ Rohrbach, Hans, *Naturwissenschaft, Weltbild, Glaube*, Wuppertal, R. Brockhaus Verlag, 1967.
- ✦ Rose, Ieromonah Serafim, *Cartea Facerii, crearea lumii și întâiul om, Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, București, Editura Sophia, 2001.
- ✦ Rose, Ieromonah Serafim, *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, București, Editura Sophia, 2001.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsc, France, Editions IARSIC, 2015.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Istoria filosofiei, de la începuturi până la Renaștere*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2005.
- ✦ Scott, Eugenie C., *Evolution vs. Creationism: An Introduction*, Westport, Connecticut, University of California Press, 2004.
- ✦ Stănculescu, Traian D.; Manu, Daniela M., *Fundamentele biofotonicii*, Iași, Editura Performantica, 2002.
- ✦ Stăniloae, Dumitru, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, Sibiu, Editura Deisis, 2003.
- ✦ Vlahos, Ierotheos Mitropolit al Nafpaktosului, *Teologia post-patristică și experiența bisericească a Sfinților Părinți*, București, Editura Sophia, 2019.
- ✦ Weinberg, Steven, *Primele trei minute ale Universului*, trad. Gheorghe Stratan, București, Editura Politică, 1984.
- ✦ Weissmann, *Vorträge über Descendenztheorie*, 2 vol. Jena, Fischer, 1902.
- ✦ Wilber, Ken, *The Collected Works of Ken Wilber*, Boston, Shambala Publications, 1999, vol.2.